

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

תוכן

- א. אלא מכאן שכל ישראל יוצאים בפסח אחד.....2
- ב. איש זוכה ולא הקטן זוכה.....2
- ג. דשוחטין את הפסח על היחיד.....2
- ד. שזכין לאדם שלא בפניו.....3
- ה. ליתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן שבית דין מעמידין להם אפוטרופוס ... לחוב ע"מ ליכות.....3
- ו. יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם בית דין מעמידים להם אפוטרופוס ובוררים להם חלק יפה ואם הגדילו יכולים למחות ... אינם יכולים למחות.....6
- ז. שום הדיינים שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל.....7
- ח. האחין שחלקו הרי הן כלקוחות פחות משתות נקנה מקח יתר על שתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה ... שויה שלית אמר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי.....10
- ט. נפלוג בשומא דבי דינא מכרן קיים ... שום הדיינים שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר מכרן קיים.....11
- י. אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות.....14
- יא. ובמקרקעי ... פלוג במשחתא לא.....14
- יב. כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה נמי חוזר.....15
- יג. השולח את הבעירה ביד חרש שומה וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים שילח ביד פיקח פיקח חייב.....16
- יד. דאין שלית לדבר עבירה דאמרינן דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים.....17
- טו. שלית שלא עשה שליחותו שלית מעל עשה שליחותו בעל הבית מעל.....21
- טז. שליחות יד ... המחשבה ... אינו חייב עד שישלח בו יד ... אין לי אלא הוא אמר לעבדו ולשלוחו מנין ת"ל על כל דבר פשע.....22

הלכות הדף היומי

מסכת מידושיז

דף מב.

א. אלא מכאן שכל ישראל יוצאים בפסח אחד

להלכה אין יוצאים כולם בפסח אחד אלא עד כמה¹ נמנים על הפסח עד שיהיה בו כזית לכל אחד ואחד, כמבואר במסכת פסחים דף עח. ונמנין עליו ומושכין את ידיהן ממנו עד שישחט. כיון שנשחט אינו יכול למשוך את ידו שהרי נשחט עליו, נמנו עליו וחזרו אחרים ונמנו עליו, ראשונים שיש להם כזית. לכל אחד, אוכלים ופטורים מעשות פסח שני, ואחרונים שרבו עד שלא נמצא בו כזית לכל אחד, אינן אוכלין וחייבים לעשות פסח שני.

ב. איש זוכה ולא הקטן זוכה

כבר התבאר במסכת פסחים דף צא: שעושה אדם² שליח איש או אשה ואפילו אשת איש ואפילו עבד ושפחה הואיל והן בני דעת וישנן במקצת מצות נעשין שלוחין למשא ומתן, אבל מי שאינן בני דעת והן חרש שומה וקטן אינן נעשין שלוחין ולא עושין שליח אחד הקטן ואחד הקטנה³.

ג. דשוחטין את הפסח על היחיד

¹ רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק ב הלכה יד

² רמב"ם הלכות שלוחין ושותפין פרק ב הלכה ב

³ חידוש לנו שאע"ג שהקטנה והקטן שוין. הו"א משום דאשכחן דקטנה יש לה יד ויש לה חצר שזוכה לה חצרה ויש לה ד' אמות אבל קטן אינו זוכה במתנה עד שתגיע ממש לידו וס"ד קטנה יש לה שליחות לפיכך הוצרך לכתוב דקטן וקטנה לא שייכי בשליחות. יקר תפארת שם

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

עוד התבאר שם שיחיד⁴ ששחט את הפסח לעצמו כשר⁵, והוא שיהיה ראוי לאכול את כולו, ומשתדלין⁶ שלא ישחט לכתחלה על⁷ יחיד שנאמר "יעשו אותו". וגם ברבים אין שוחטין לכתחילה אם לא יאכלו את כולו⁸.

ד. שזכין לאדם שלא בפניו

כבר התבאר במסכת גיטין דף יא: ולעיל דף כג. שהמזכה לחבירו⁹ מתנה על ידי אחר, כיון שהחזיק הזוכה בנכסים או בקרקע או שהגיע השטר לידו זכה המקבל, שזכין לאדם שלא בפניו ואין הנותן יכול לחזור בו, ויד המקבל על העליונה אם רוצה מקבל ואם אינו רוצה משום שלא נח לו במתנות¹⁰, דכתיב (משלי טו פסוק כז) וְשׂוֹנֵא מִתְּנַת יָחִידָהּ, אינו מקבל, שאין זכין לו בעל ברחו.

במה דברים אמורים דמזכה על ידי אחר זכה המקבל, כשאמר לחבירו זכה במתנה זו לפלוני, אבל אם אמר לו הולך מנה זה לפלוני שאני נותנו לו, לא הוי כזכי ויכול לחזור בו כל זמן שלא הגיע ליד המקבל¹¹.

ה. ליתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן שביט דין מעמידין להם אפוטרופוס ... לחוב ע"מ לזכות

⁴ רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק ב הלכה ב - ג

⁵ בדעת ר' יוסי והפר"ח ז"ל בס' מים חיים בליקוטים על הרמב"ם ז"ל כתב וז"ל דפסק ברבי יהודה וכו' עכ"ל וקשה דאין אפשר לומר כן דהא לר"י משמע דעיכובא הוא דהא יליף ליה מקרא דלא תוכל לזכות את הפסח באחד שעריך ורבינו לא חייב אלא השתדלות בעלמא. וכן הקשה בחק נתן

⁶ דברי רבינו מבוארים בפרק מי שהיה (דף צ"ה) דקאמר ורבנן האי יעשו אותו מאי עבדי ליה מיבעי ליה שאין שוחטין את הפסח על היחיד דכמה דאפשר לאהדורי מהדרינן. ומשמע לרבינו דכר' יוסי אתיא דאילו לר' יהודה מאי כמה דאפשר לאהדורי מהדרינן הא אמר דאין שוחטין על היחיד כלל. בס"מ שם

⁷ ונ"ל דאין כוונת הרמב"ם שאין שוחטין לכתחלה דא"כ ה"ל לומר כן, אלא דהעניין כן הוא, דוודאי התורה התירה לו כשיוודע שאפשר לאכול כולו אמנם אחרים, וודאי מצד הסברא אין להודקק לזה דוודאי דבר תמוה שאיש אחד יוכל לאכול כל הפסח ראשו על כרעיו ועל קרבו, ולכן להיחיד בעצמו שרוצה לשחוט אין מונעין אותו אך כשמבקש לאחרים לשחוט משתדלים שלא יפיק זממו דקרוב לוודאי שיבא לידי נותר. ערוך השולחן העתיד הלכות קרבן פסח סימן קפד סעיף ו

⁸ הר המוריה שם

⁹ שו"ע ונו"כ חו"מ רמג א

¹⁰ או כגון שיש בהמתנה עבדים והיה צריך לפרנסן. סמ"ע שם ב

¹¹ מיהו אם חוזר בו אם המקבל הוא עשיר יש בו משום מחוסרי אמנה, ואם המקבל עני עיי"ש בשו"ע ונו"כ

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

כבר התבאר במסכת גיטין דף נב. לכתחלה מוטל על המוריש¹² המניח יורשים קטנים, שימנה אפוטרופוס לקטנים שיתעסק בנכסיהם עד שיגדלו, ואם לא מינה המוריש, חייבים בית דין להעמיד אפוטרופוס לקטנים עד שיגדלו, ואם רוצים הב"ד להתעסק בעצמם בצרכי יתומים, הרשות בידם¹³, אלא אם כן צוה המוריש שיתנו לקמן חלקו ויעשה בו מה שירצה¹⁴.

בית דין, היינו בית דין הממונה בעירו, או גדולי הדור, הם אביהם של יתומים, ובידם למנות אפוטרופוס, אבל לא כל ג' אנשים בעלמא¹⁵.

אפילו לא נתמנה¹⁶ האפוטרופוס ע"י אביהם וגם לא ע"י בית דין, אלא שסמכו היתומים¹⁷ מעצמם אצל בעל הבית, והוא משתדל עבורם בשלהם¹⁸,

¹² שו"ע ונו"כ רצ א, והיינו כשנוטה למות ויודע שנכסיו יפלו ליד יורשים קטנים, או שיש לו אשה מעוברת. ועי' נחלת שבעה (סימן לז) נוסח שמר מינוי אפוטרופוס ע"י המוריש, ומשמע מדבריו שצריך קנין, וצ"ע למה צריך קנין, והא אין לאפוטרופוס שום זכות בנוף הירושה ולא בחלוקת הירושה, ואינו אלא שליח להתעסק בנכסי הקטנים לטובתם, ולכאורה יש גם לעיין לאידך גיסא, איזה זכות יש לו על נכסיו לאחר מותו, וע"כ צ"ל שאין במינוי זה משום הקנאה, אלא כעין נתינת רשות ושליחות, ובזה שפיר יש לומר שצריך ויכול האב להבטיח נכסיו לאחר מותו שלא יגיע להם הפסד עד שיגיעו לידי היורשים, וזכותו יכול להעביר מחיים כשעדיין שולט על נכסיו, שוב ראיתי בשו"ת הרשב"א (ח"ב סימן קכז) שכתב בהדיא שמינוי אפוטרופוס א"צ קנין לא בבריא ולא בשכ"מ, וצ"ע. פתחי חושן חלק ט פרק ה הערה א.

¹³ שו"ע ונו"כ שם קי יא, ועי' דרכי משה (אות א) שכתב מחלוקת בזה.
¹⁴ שו"ע ונו"כ רצ שם וכתב הסמ"ע (סק"ב) הטעם שיכול אדם לעשות בשלו מה שירצה, ומה"ט יכול האב למנות אפוטרופוס קמן או עבד ואשה, וצ"ע שלאחר שמת המוריש שוב אין זה ממונו, וכי בעלים הוא על נכסי יתומיו הקטנים, ולמה לא יהיו ב"ד חייבים לדאוג להם. ונראה שאף לדברי השו"ע, היינו דוקא בנכסים שהאב מוריש להם, אבל אם יש ליתומים נכסים ממקום אחר, אין המוריש יכול למנות או לצוות שלא למנות או למנות מי שאינו ראוי להיות אפוטרופוס, אלא הב"ד מטפלים בנכסים אלה, כדין יתומים שלא מינה אביהם אפוטרופוס. פתחי חושן שם הערה ג.

¹⁵ רמ"א שם, וצ"ע בזמננו בערים הגדולות שבחו"ל שכל קהל יש להם ב"ד, ויש גם קהלות קטנות יותר שאין להם ב"ד, מי המוסמך למנות ולדון בשם היתומים, ואפשר שרב הקהל דינו כגדול הדור לגבי קהלתו לענין זה, ומ"מ נראה פשוט שבכל אופן צריך שיהיה ב"ד קבוע, שכפי הנראה מדברי השו"ע נראה שהב"ד צריכים לעקוב אחר מעשי האפוטרופוס, וזה לא שייך בסתם ג' אפילו ת"ח, כל שאינם קבועים, ועי' כנה"ג כמה פרטים בדין מנוי אפוטרופוס ע"י ב"ד, פתחי חושן שם הערה ד.

¹⁶ שו"ע ונו"כ שם כד.
¹⁷ כתב המור בשם הרמ"ה, הא דיש לו דין אפוטרופא דוקא שהקמן בן ט' אבל פחות מבן ט' לא, וא"א הרא"ש כתב דאין חילוק אלא הרי הוא כאפוטרופא ממש ואפילו בקמן ממש, ע"כ, ובב"י כתב גם בשם הרשב"א שחולק על הרמ"ה, אבל בשם שו"ת הריב"ש (סימן תצה) כתב הב"י שמסכים לדעת הרמ"ה, ובפת"ש (סק"ה) כתב שמסתימת השו"ע משמע דס"ל כדעת הרא"ש, ובמנח"פ כתב בשם שו"ת הרי"מ שתמה על המחבר שלא הביא דעת הרמ"ה. וכתב בשם שו"ת חכ"צ שאחד מהשותפים שמת והמשיכו שאר השותפים להתעסק בעסק השותפות, וגם בחלקו של המת, שדינם כאפוטרופוסים על נכסי יורשי השותף המת וכתב החכ"צ דע"כ לא פליגי הרמ"ה והריב"ש אלא כשסמכו אצל מי שאינו ראוי למנותו כאפוטרופוס, כגון אשה, אבל אצל מי שראוי למנותו אפוטרופוס, לכו"ע דינו כאפוטרופוס, עיין שם, ועי' כנה"ג ובשו"ת תשורת ש"י (סימן ריח) ובפעמו"ז.

¹⁸ כתב בכסף הקדשים (סעיף כד) היינו דוקא כשלא היה ליתומים מי שישתדל עבורם בדברים הכרחיים, וזה עושה הכל עבורם, אבל במה שמשתדל עבורם בדברים שאינם הכרחיים, אין זה בכלל סמיכה, וכתב עוד

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

ואפילו אצל אשה, וכן יתום הסמוך אצל אמו, ואפילו נשאת אמו לאחר, יש להם דין אפוטרופוס לכל דבר¹⁹.

וכן מי שמשתדל לאסוף כספים עבור היתומים, דינו כאפוטרופוס, ולא גרע מיתומים שסמכו, ועב"פ בממון שהוא אסף עבורם²⁰.

אין בית דין ממנים אפוטרופוס אלא לנכסי יתומים קטנים²¹, וגם לשוטה וחרש שדינם בקטן מעמידים²².

ואין ממנים אפוטרופוס אלא לטובת היתומים, אבל לא לחובתם²³.

היה אחד תובע את היתומים בדין²⁴, אין לאפוטרופוס לטעון בשבילם²⁵, שמא יתחייבו היתומים, ואין האפוטרופוס יכול לחייב את היתומים, ולכן אף כדי לזכות אינו טוען, אלא ימתינו עד שיגדלו היתומים, שאין יורדים לדון רק ע"ד לזכות, דא"כ לקתה מדת הדין, ואם ירד לדון וטען בשבילם וזכו היתומים הדין קיים.

שיכולים ב"ד למנוע ממנו מלמכור, ומסתפק בסמיכה בשכר אם נעשה כאפוטרופוס, ובכנה"ג כתב שאם כבר מינו ב"ד אפוטרופוס, אין סמיכות שלהם יכולה לבטל מינוי ב"ד, וכתב עוד דסמיכה אינו אלא כשסמכו עליו לכל דבריהם, אבל סמיכה בדבר אחד לא חשיב סמיכה.

¹⁹ כתב הכנה"ג שמדברי הטור נראה שמדין סמכו יש לו דין אפוטרופוס לכל דבר, ואף לקבל נכסים אחרים, וכן להוציא מאחרים, ובשם הרשב"א כתב שאין לו אלא במה שהיא בידו, אבל לא להוסיף עליו, והביא מדברי האחרונים שנחלקו בזה, ועי' שו"ת רדב"ז (ח"ג סימן תמט), ובשו"ת מהרש"ם (ח"ג סימן קיז). ובערוה"ש (סעיף מב) כתב שאינו יכול לישא וליתן ולקנות או למכור אלא ברשות ב"ד, דמי יאמר שיודע איך להתנהג, ואף שאדם כשר הוא, אפשר שאינו יודע בעסק, וכתב עוד שהרמב"ם השמיט לגמרי דין זה דסמכו, ותמה על כך, וע"כ כתב דהרמב"ם סובר שכשב"ד רואים שהיתומים סומכים אצל אחד, חייבים תיכף לברר מי הוא, ואם ימצאו ב"ד שראוי לכך, ממילא דינו כמינוהו ב"ד, וסיים שמסתבר כן, דאיך נניח קטנים להחליט אצל מי לסמוך.

²⁰ פתחי חושן שם הערה מ

²¹ רמ"א שם א ובשו"ע שם רפה מב ובשו"ת תשורת ש"י (סימן רטז) הביא בשם שירי קרבן בירושלמי (פ' הנזקין) שכתב שלכתחלה אין מעמידים אפוטרופוס לבן י"ג שנה, אף על פי שאינו יודע לישא וליתן אבל כשהיה אפוטרופוס לקטן אינו מסתלק עד שיגדיל ויהא בו דעת לפקח בעצמו על נכסיו, וכתב התשורת ש"י דה"ה בקטן שסמך אצל אחרים הדין כן, עיין שם. וכתב בשו"ע (שם סעיף כו), קטן שהגדיל, אפילו היה אוכל ושותה יותר מדאי ומפסיד והולך בדרך רעה, אין ב"ד מונעים ממנו ממונו ואין מעמידין לו אפוטרופוס, אא"כ צוה מורישו שלא יתנו לו אלא אם יהיה כשר ומצליח, או שלא יתנו לו עד זמן מרובה (עי' פרק ד סעיף יג), ואעפ"כ מוכיחים אותו ומלמדים אותו ללכת בדרך ישרה ואורחות צדיקים, ולכאורה משמע מכאן שיכולים למנות אפוטרופוס אפילו לגדולים, וצ"ע הרי קי"ל שמהגדיל יכול לסלק האפוטרופוס, וע"כ צריך לומר דכשיש צוואה בפירוש איכא משום מלקד"ה, וצ"ע, ועי' כנה"ג (הגה"ט אות קסז).

²² רמ"א רפה שם

²³ ועי' שו"ע (סימן קי סעיף ח ואילך) לענין העמדת אפוטרופוס ליתומים קטנים כשיש צורך לגבות מהם

²⁴ שו"ע ונו"כ רצ יב

²⁵ ובמ"מ (פ"א מה' נחלות ה"ז) משמע בדעת הרמב"ם דבין כשהיתומים תובעים ובין כשהיתומים נתבעים אין יורדין לדון, ואף אם ירדו ונתחייבו אין היתומים מתחייבים בכך, ועי' כנה"ג.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

יש אומרים²⁶ שיכול האפוטרופוס להתפשר עם בעל דינם של היתומים לטובתם.

ו. יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם בית דין מעמידים להם אפוטרופוס ובוררים להם חלק יפה ואם הגדילו יכולים למחות ... אינם יכולים למחות

עוד התבאר שם דף לד. ובמסכת יבמות דף סז: וכתובות דף ק. שמי שהניח²⁷ יתומים מקצתן גדולים ומקצתן קטנים, ורצו הגדולים לחלוק בנכסי אביהם ליטול חלקם בידם לשמרם ולעבדם²⁸, בית דין מעמידין אפוטרופוס לקטנים וחולקין בשומת בית דין ובוררין לקטנים החלק היפה²⁹, כלומר שיהיו נזהרים שלא יגרע חלקם דלאו בני מחילה נינהו, ויש אומרים שאחר שביררו החלקים היפים והעמידו אפוטרופוס לקטנים מכיון שא"א לצמצם שיהיו שוין ממש צריכין לחלוק בגורל, ואם הגדילו אינם יכולים למחות שהרי על פי בית דין חלקום.

במה דברים אמורים שלא טעו³⁰, ואם טעו בית דין בשומא ופיחתו שתות יכולים למחות, וחוזרים וחולקים חלוקה אחרת אחר שהגדילו. או אפילו קודם שהגדילו אם נתוודע לב"ד שטעו בשתות שחוזרין³¹.

²⁶ בשו"ע (סימן יב סעיף ג) כתב שמותר לב"ד לוותר בממון יתומים חוץ מן הדין כדי להשקטם ממריבות, וב"כ הרמ"א (בסימן קי סעיף יא) שהרשות ביד ב"ד לפשר אם נראה שטוב להם, וכתב בפת"ש (סימן יב סק"ז) בשם שו"ת חת"ס (ח"מ סימן קיב) דה"ה שאפוטרופוס יכול לוותר לטובתם, ובשם שו"ת חכ"צ כתב שמן הראוי שהאפוטרופוס יתייעץ עם ב"ד בענין הפשרה, עיין שם, ובערוה"ש (שם סעיף ד) כתב שאפוטרופוס אינו יכול לוותר אלא ברשות ב"ד, ועי' כנה"ג ובד"ג (כלל ז סימן יא).

²⁷ שו"ע ונו"כ חו"מ רפ"א

²⁸ שאין הגדולים רוצים למרוח עבור הקטנים ולהיות השבח לאמצע כנוצר שם בריש סימן רפ"ז, אלא יטרחו וישבחו חלקן לעצמן. סמ"ע שם א

²⁹ ור"ל שיראו שיהיו החלקים שוים לפחות ולא יתנו להקטנים הגרוע, ואף בחלוקת הגורל צריכין האפוטרופיס(ים) לראות שיהיו החלקים שוים ואח"כ מטילין גורל ביניהן, משום דאי אפשר לצמצם שיהיו שוים ממש. ונראה דכונת הרמב"ם (המובא בציונים אות א') והמחבר ג"כ היא (כמ"ש) (במ"ש) ובורר להן חלק היפה, דר"ל שיהיה להן ג"כ חלק יפה, לאפוקי שיוודחו מהגדולים לחלק הפחות. סמ"א שם ב

³⁰ אף על גב דבעלמא שתות קנה ומחזיר אונאה כמ"ש הטור והמחבר בריש סימן רכ"ז (טור סעיף ג') ומחבר סעיף ב'), ביתומים החמירו כמו שנתבאר לעיל דף צט. סמ"ע שם ג

³¹ אורחא דמילתא נקט, דכל ששמו הב"ד בהכי לא נתוודע הטעות, דמי יחקור אחר מעשה ב"ד, אבל כשיגדלו הם עצמן רגילין ליתן לב ומדקדקים בשלהם ועומדים על הטעות. סמ"ע שם ד

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

הניח בנים גדולים ואשתו מעוברת ובאו הגדולים לחלוק ביניהם ב"ד מעמידים אפטרופס כנזכר לעובר, ליטול חלקו עד שיוודע אם הוא זכר או נקיבה³².

לפיכך בת ישראל שנשאת להן והניחה מעוברת ומת ויש לה בנים אחרים אפילו אם העובר חלל, ויש לה עבדים בין עבדי מילוג בין עבדי צאן ברזל ב"ד יכולין להעמיד אפטרופוס ולברור עבור העובר קרקע במקום העבדים, וליתן העבדים לבנים הנמצאים. ובכך לכו"ע אין חלק העובר פוסל³³.

במה דברים אמורים שמעמידין אפטרופוס לחלוק בנכסים שהיו מקצתן גדולים ומקצתן קטנים, שיכולין הגדולים לומר אנו רוצים לעבוד ולשמור חלקנו ואין אנו רוצים שיהיה אפטרופוס ממונה על חלקנו עד שיגדילו הקטנים, אבל אם היו כולם קטנים אין חולקין להם עד שיגדלו אלא א"כ נראה לבית דין שיש להן תועלת בחלוקה.

ז. שום הדיינים שפחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל

כבר התבאר במסכת כתובות דף צט: שכשבאין³⁴ למכור מנכסי היתומים, שמיין בי"ד הקרקע ואחר כך מכריזין עליה שלשים יום רצופין³⁵, כדי שיתפרסם הדבר שיש בכאן למכור קרקע ויקפצו עליה קונים הרבה ויעלו דמיה,

ובית דין³⁶ שהכריזו כראוי ובדקו יפה ודקדקו בשומא, אף על פי שטעו ומכרו שוה מאה במאתים או שוה מאתים במאה מכרן קיים, אבל אם לא בדקו יפה בשומא ולא כתבו אגרת בקרת³⁷, פירוש אגרת שדקדקו בשומא וההכרזה, טעו והותירו שתות או פחתו שתות מכרן בטל³⁸, אם תקנת היתומים הוא בכך.

³² אבל לתאומים ל"ח ב"י סס"י זה בשם תשו' רשב"א. חי' רע"א שם

³³ דרך אמונה שם לב ופשוט שכיון שאין לעובר חלק בהם א"כ עבדי מלוג אוכלים מחמתה כיון שיש לה זרע אחר ועבדי צאן ברזל אוכלים מחמת האחרים שנשלחו לחלקם.

³⁴ שו"ע ונו"ב חו"מ קט א

³⁵ ואם אין דרך להכריז רצופים כגון במקום שאין מתאספין בכל יום אלא בשני ובחמישי, יכריזו ששים יום בכל שני וחמישי שבהם. וכיצד מכריזין, הכרוז יוצא בבוקר פעם אחת בשעת הכנסת פועלים, שדה פלונית שסימניה כך וכך ומיצריה כך וכך עומדת לימכר וכל מי שרוצה לקנות יבא ויקנה, ומודיעים כמה שמו אותה בית דין וכמה מוצאין בה ומפני מה רוצים למוכרה, אם להגבות לבעל חוב או לכתובת אשה, כדי שידע הלוקח למה מוכרין אותו

³⁶ שו"ע ונו"ב שם ג, ואבהע"ז קד ג

³⁷ בקרת לשון הכרזה מלשון בקורת שמבקרין אותם בני אדם ע"י הכרזה

³⁸ אף על גב דבהדיא המקח קיים ומחזיר אונאה, בהקדש וביורשים תיקנו שיהא המקח בטל. והיינו דוקא כשיראו הב"ד שהביטול הוא טובת היתומים, דאי לאו הכי לא גרע מהדיוט גם בזה. סמ"ע שם יג

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

אבל פחות משתות מכרן קיים שהרי זה מחילה גם אצל הדיוט, ואין דרך העולם לדקדק כל כך³⁹. ויש בכח בי"ד יפה למחול דבר מועט כזה משל היתומים.

וכן אם⁴⁰ מכרו הקרקע בעת שאינם צריכין להכריז עליה, כגון כשמוכרין לצורך מזוני ולקבורה⁴¹ שבאלו אין יכולין להמתין ימי ההכרזה, וכן אם מכרו במקום שנהגו שלא להכריז כגון בקצת מקומות שנוהגין שלא להכריז לעולם, מפני⁴² שיש בני אדם שלא ירצו לקנות אם יכריזו שלא יקראו אותם אוכלי נכסי דאכרזתא, כלומר שחושבין לגנאי מי שקונה נכסים שצריכין למכור מפני הדוחק, ומכרו בי"ד שם וטעו ופחתו שתות או הותירו שתות, מכרן בטל אף על פי שהכריזו, שכיון שאין צריכין להכריז ההכרזה אינה מעלה ואינה מורדת וכאילו לא הכריזו במקום שנוהגין להכריז דמיא. ויש אומרים⁴³ דאדרבה דכיון שהכריז במקום שאין צריכין להכריז הרי דקדקו יפה יותר משהיו צריכין ואין טעות מזיק שם⁴⁴, דאפילו פחתו או הוסיפו הרבה מכרן קיים כמו במקום ושעה שנוהגין להכריז.

ואם פחתו שתות או הותירו שתות במקום שאמרנו דמכרן בטל, היינו דוקא היכא דחזו שהוא טובת היתומים, אבל אם רצו בי"ד שלא לבטל המכר ויחזירו האונאה⁴⁵, הרשות בידם לקיימו, שלא יהא כוח הדיוט חמור מהם, דהא אפילו בהדיוט הדין כן דבשתות קנה ומחזיר אונאה.

וכן אם טעו בפחות משתות מכרן קיים, שהרי זה מחילה כדין הדיוט אף על פי שלא הכריזו. וכן בי"ד שמכרו דברים שאינם טעונים הכרזה וטעו בשתות מכרן בטל פחות משתות מכרן קיים.

³⁹ סמ"ע יג

⁴⁰ דעת המחבר שם כדעת הרי"ף והרמב"ם

⁴¹ סמ"ע יד

⁴² סמ"ע טז בשם הטור

⁴³ רמ"א שם כדעת הרא"ש והטור שהכריזו, אף שאין צריך להכריז מכרן קיים אפילו טעו בכפל. סמ"ע שם יא

⁴⁴ סמ"ע שם יז

⁴⁵ עיין תומים (סק"ג) וז"ל דהרא"ש (כתובות פ"א ס"י טז) מפרש דמיירי דהפחת הוא ליתומים וס"ל להרמב"ם דיכולים לתבוע שיחזיר להם האונאה ויתקיים המקח ובה חולק. ועיין שם מה שכתבתי דס"ל להרמב"ם דלא חילקו חכמים בין שומת מטלטלין לשומת קרקע. אבל אני כתבתי דיש לומר דיתומים אינו ללוקח ויש להם רשות להחזיר האונאה ולקיים המקח, ולא קשה הא לדעת רמב"ם אם נתאנה לוקח לעולם לא מצי לחזור, דכאן מיירי במלוה שגשום ליה בעל כרחו ודינו בשתות, וס"ל אם ירצו יתומים להחזיר לו אונאה מקחו קיים. ולפ"ז יש לומר בדין הרא"ש הרמב"ם מודה להרא"ש דאין רשות ביד יתומים לומר החזר לי אונאה וקיים המקח. גם אם היה פחת ליתומים יותר מכדי שתות אם יכולים יתומים לומר אעפ"כ נקיים המקח כדלקמן בהל' אונאה (סי' רכו"ס ד), ע"ש בתומים דהדבר צ"ע.

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

מה שאמרנו⁴⁶ שאם טעו בית דין ופחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל, היינו כשהורידו לבעל חוב בנכסים בשומת בי"ד⁴⁷, שכיון שבעל חוב הוצרך לקחתו בחובו אינו מן הראוי שיתאנה בתשלומיו אפילו בדברים שאין בהם דין אונאה⁴⁸, אבל בי"ד שמכרו קרקע או עבדים של יתומים אפילו שזה מנה במאתים⁴⁹, ואפילו לפרוע לבעל חוב⁵⁰, כיון שמכרו לאדם סתם שאינו צריך ללקחה בשומת בי"ד אלא ברצונו תלוי לקיחתה מהן כמו שאר הדיינים שמוכרין זה לזה, אין הלוקח יכול לחזור בהם, שהרי קרקע ועבדים אין בהם דין אונאה אפילו גבי הדייט, ולא יהא כח הדייט חמור מכוח היתומים, וכן הדין באפוטרופוס שמכר קרקע ועבדים⁵¹, שאין הלוקח יכול לחזור באונאתו כמו גבי הדייט והיינו דוקא אם טעה הלוקח וקנהו ביוקר בכפל, אבל אם טעו בי"ד ומכרו בזול מכרן בטל בשותות⁵². ויש אומרים⁵³ שכל שפחתו או הותירו שתות, מכרן בטל, שכיון שקנה בשומת בי"ד לא עלה על דעתו שיאונה, הלכך באופן זה אפילו בקרקעות אנשים מקפידים.

דף מב:

⁴⁶ שו"ע ונו"כ חו"מ שם ה

⁴⁷ ואעפ"י דהמשנה דשום הדיינים והרמב"ם והמחבר לעיל בסעיף ג' כותבין כולם לשון מכירה, צ"ל דלשון מכירה קרי ליה מה שהבע"ח מקבל אחר השומא והכרזה. אבל הרא"ש (שם פ"א ס' ט"ז) ואינך גאונים פירשו המשנה דשום הדיינים הנ"ל דקתני פחתו או הותירו שתות מכרן בטל כו' כפשוטו דאיירי גם במכרן ללוקח.
⁴⁸ דכיון דהוא אין לו ברירה והוא מוכרח לקבל השדה כפי שומת בי"ד, ולא אמרו הכרזה אלא אולי ימצאו קונים ביותר משומתן אבל אי לא מחליטין השדה למלוה בע"כ וא"כ על שומת בי"ד קסמך, ולכך בטעות שתות בטל המקח. אבל לוקח הן שמכרו בי"ד לפרוע לבע"ח והן שמכרו לצורך אחר עכ"פ הוא אינו מוכרח ליקח, א"כ שהוא ברצונו לקחו הרי הוא כאילו קנה שדה מאיש אחר שאין אונאה לקרקעות שמרות ועבדים. אורים שם יח

⁴⁹ אבל אם טעו יותר מכפל המקח בטל וכ"כ הרמב"ן הא דאמר' אפילו מכרו שזה מנה במאתים היינו דוקא מאתים אבל יותר מכפל המקח בטל וראיתי בכ"מ שכתב שאפשר שזה כדעת הסוברים שבקרקע שייך אונאה ביתר מכפל (וכמו שפסק בהגהת ש"ע מטח"ה ס' ס"ו סעיף ל"ח) ואין דבריו ברורים דהא לא מצינו שהרמב"ן יהיה דעתו כדעת ר"ת והרא"ש וגם המ"מ סתם דבריו בהל' מכירה בפ"ג דבקרקע אין אונאה כלל אפילו שזה אלף בדינר ואיך יביא כאן דעת הרמב"ן שהוא ע"פ שיטת ר"ת אלא ודאי אליב' דכ"ע כתב הרמב"ן דין זה ודקדק מלשון המשנה ואף שאין לקרקע אונאה היינו במוכר את שלו אבל שום הדיינים במקום שאין מכריזין הוא שתות ובמקום שמכריזין הוא עד הכפל. ח"מ שם ט ועיין בית מאיר שם.

⁵⁰ ש"ך שם ה

⁵¹ לאו דמיין לגמרי, דבב"ד אם הם נתאנו בפחות משתות מכרן קיים, ואפוטרופוס הוי כשליח בעלמא ואפילו בכל שהוא המקח בטל, ולכך אפילו רבינו יונה (הו"ד ברא"ש כתובות פ"א ס' טז) שחולק בדין ראשון דס"ל דלוקח יכול לומר אני אבית דין קסמיכנא וחשבתי שהם לא טעו בשומא, אבל באפוטרופוס לכו"ע לא נרע מהדייט ואין ביד לוקח לחזור, וכ"כ המגיד משנה. אורים שם יט

⁵² סמ"ע שם כב

⁵³ דעת הראב"ד הרא"ש והמור ברמ"א שם

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

ח. האחין שחלקו הרי הן כלקוחות פחות משתות נקנה מקח יתר על שתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה ... שויה שליח אמר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי

כבר התבאר במסכת גיטין דף כה. ומח. שקיימא לן להלכה בדאורייתא אין ברירה, כלומר כלומר שדבר שאינו מבורר עכשיו ומתברר אחר כך, אין אנו אומרים שהוברר הדבר למפרע. לפיכך האחין שחלקו⁵⁴ אין אומרים שהוברר למפרע שכל אחד נטל את חלקו המגיע לו בירושה אלא כלקוחות הן, שמחליפים זה תמורת חלקו של זה. ומחזירין זה לזה חלקו ביובל⁵⁵.

ולפיכך אחים⁵⁶ שחלקו במטלטלין, דינם כדין מקח וממכר⁵⁷, ויש בהם דין אונאה.

ולפיכך אם לקח אחד חלק שגדול משל אחיו, פחות משתות נקנה מקח, ואין מחזיר כלום, יתר על שתות בטל מקח, שתות קנה ומחזיר אונאה.

ואם חלקו קרקעות, אפילו שמו שוה מנה בדינר או שוה דינר במנה, קיים. וי"א שדוקא עד חצי. שאין אונאה בקרקעות כמו שיתבאר להלן.

ואם הטעו זה את זה במדה או במשקל או במנין, אפילו כל שהוא, חוזרים.

וכבר התבאר במסכת כתובות דף צט: שמה שנתבאר שאין אונאה⁵⁸ במה דברים אמורים במוכר נכסי עצמו, אבל השליח או אפטורפוס שטעה ונתאנה בכל שהוא, בין

⁵⁴ רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק יא הלכה ב

⁵⁵ שחיישי' שמא כל א' נטל חלק חברו, והוי כלוקח וחייב להחזיר לו מספק, דספק דאורייתא לחומרא, וכל שנת היובל אין נוטלין מתחלה אלא תהי' בין שניהן מספק שהרי א"א למכור כל שנת היובל, אולם אח"כ חוזרין וחולקין כבתחלה שהרי ספק הוא שמא אין ברירה ולא הוצרכו רק לקיים מצות חזרה ואח"כ חוזרין ונוטלין כבתחלה ואפי' מסכימים שניהן שלא להחזיר לא מהני דהא מצוה עליהן להחזיר מספק כמו בכל מכירהדרך אמונה שם צט

⁵⁶ שו"ע ונו"ב רכז ל

⁵⁷ והסביר הסמ"ע שם סח דכיון שלכל אחד יש חלק בכולו נמצא שלוקח חפץ זה תמורת חפץ אחר שזוכה בו האחר, וכתב בנה"מ ביאורים כב דאע"ג דלכאורה הוי כחליפין ואין אונאה לחליפין, צ"ל דאיירי בפירות, ולדעת השו"ע בפירות בפירות יש אונאה, וכ"כ בשם הר"ן דאיירי במטלטלין וחלקו בעלוי, ולכאורה לא מוכח מהר"ן דאיירי בפירות, דאפשר דס"ל כהנך פוסקים שאף בחליפי כלים בכלים אם שמו אותם קודם המכירה יש בהם אונאה, וה"נ בחלוקת שותפים ואחים ודאי שמו אותם, אמנם לדעת הפוסקים שבכלים וכלים אפילו שמו אותם אין להם אונאה, ע"כ צריך לפרש בפירות בפירות, ועי' שער משפט סימן קעה סק"א בדין שנים שקנו בנד וחלקו עפ"י גורל ונמצא מום בחלק של אחד מהם..

⁵⁸ שו"ע ונו"ב שם ל

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

במטלטלין בין במקרקע אם הודיע שהוא שליח המקח בטל חוזר ובטל, שכיון שנתאנה לא עשה שליחותו והרי הוא כאילו אינו שלוחו שאומר לו לתקוני שדרתיך ולא לעוותי. כלומר לתקן שלחתיך ולא לקלקל. ואם לא הודיע, המקח קיים ועל השליח לתקן העיוות כלפי המשלח. לפיכך⁵⁹ אם התנה עמו שעשאהו שליחו בין לתיקון בין לעוות, אפילו מכר לו שוה מנה בדינר או לקח לו שוה דינר במנה, אינו יכול לחזור בו וחייב המשלח ליתן כפי התנאי⁶⁰.

אם אינה שליח את הלוקח יש אומרים שמכרו ג"כ בטל אפילו בכל שהוא כמו בנתאנה, שהרי הוא גם כאילו לא שלחו שלא שלחו להונות⁶¹, ויש אומרים⁶² שדינו כשאר כל אדם שמוכר את שלו שעד שתות הוי מחילה, וזכה המשלח ביתרון, שהרי שלוחו של אדם כמותו⁶³, ואם המשלח בעצמו מכר ואינה בפחות משתות זכה ביתרון כך גם בשלוחו.

לפיכך גם באחים שחלקו אם עשו שליח שחלק ביניהם וטעה בכל שהוא, בטלה החלוקה.

ט. נפלוג בשומא דבי דינא מכרן קיים ... שום הדיינים

שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר

מכרן קיים

עוד התבאר במסכת כתובות שם שכשבאין⁶⁴ למכור מנכסי היתומים, שמיין בי"ד הקרקע ואחר כך מכריזין עליה שלשים יום רצופין⁶⁵, כדי שיתפרסם הדבר שיש בכאן למכור קרקע ויקפצו עליה קונים הרבה ויעלו דמיה.

⁵⁹ שו"ע ונו"כ קפב ג

⁶⁰ בקרקעות ובדברים שאין בהם אונאה או כגון שהוא אחר זמנו, דאל"כ לא גרע מהוא עצמו דאפילו אמר ע"מ שאין בהם אונאה דלא מהני ש"ך שם ג.

⁶¹ שלא יהיה כח המוכר ע"י שליח עדיף מכת הלוקח. סמ"ע רכז נד

⁶² שו"ת בשמים ראש סימן נ"ז כתב דשליח שאינה אחרים אין זה ענין לשליח לדבר עבירה. ועיין שם כסא דהרסנא דנתקשה למה יזכה בשביל משלחו, הא זכיה משום שליחות, ואין שליח לדבר עבירה, עיין שם. ואפשר דמיירי שלא שלחו להונות, עיין משנה למלך פרק ג' מגנבה (ה"ו), ואם שלחו להונות וקנה במעות, נעשה הקנין ממילא כשקיבל לוקח המעות, וכן כשאינה ללוקח ולוקח משך או החזיק השליח מעשה קוף עבד, אבל כשנעשה הקנין בכסף שנתן לוקח לשליח או שמשך השליח ועדיין לא בא ליד המשלח, צריך עיון. ערך שי שם יב

⁶³ כיון שהלוקח עצמו היה בקנין, מה לי שקנאו משליח או ממוכר עצמו. סמ"ע שם מה

⁶⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ קט א

⁶⁵ ואם אין דרך להכריז רצופים כגון במקום שאין מתאספין בכל יום אלא בשני ובחמישי, יכריזו שלשים יום בכל שני וחמישי שבהם. וכיצד מכריזין, הכריז יוצא בבוקר פעם אחת בשעת הכנסת פועלים, שדה פלונית שסימניה כך וכך ומיצריה כך וכך עומדת לימכר וכל מי שרוצה לקנות יבא ויקנה, ומודיעים כמה שמו אותה בית דין וכמה מוצאין בה ומפני מה רוצים למוכרה, אם להגבות לבעל חוב או לכתובת אשה, כדי שידע הלוקח למה מוכרין אותה

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

ובית דין⁶⁶ שהכריזו כראוי ובדקו יפה ודקדקו בשומא, אף על פי שטעו ומכרו שוה מאה במאתים או שוה מאתים במאה מכרן קיים, אבל אם לא בדקו יפה בשומא ולא כתבו אגרת בקרת⁶⁷, פירוש אגרת שדקדקו בשומא וההכרזה, טעו והותירו שתות או פחתו שתות מכרן בטל⁶⁸, אם תקנת היתומים הוא בכך.

אבל פחות משתות מכרן קיים שהרי זה מחילה גם אצל הדיוט, ואין דרך העולם לדקדק כל כך⁶⁹. ויש בכח בי"ד יפה למחול דבר מועט כזה משל היתומים.

לפיכך גם האחים שחלקו⁷⁰ אם התנו ביניהם נפלוג בשומא דבי דינא, דינן כבית דין שאם טעו בשתות החלוקה בטילה, כמו שאמרנו לגבי הדיינים ששמו ופחתו שתות מכרן בטל.

ואם⁷¹ מכרו בית דין הקרקע בעת שאינם צריכין להכריז עליה, כגון כשמוכרין לצורך מזוני ולקבורה⁷² שבאלו אין יכולין להמתין ימי ההכרזה, וכן אם מכרו במקום שנהגו שלא להכריז כגון בקצת מקומות שנוהגין שלא להכריז לעולם, מפני⁷³ שיש בני אדם שלא ירצו לקנות אם יכריזו שלא יקראו אותם אוכלי נכסי דאכרזתא, כלומר שחושבין לגנאי מי שקונה נכסים שצריכין למכור מפני הדוחק, ומכרו בי"ד שם וטעו ופחתו שתות או הותירו שתות, מכרן בטל אף על פי שהכריזו, שכיון שאין צריכין להכריז ההכרזה אינה מעלה ואינה מורדת וכאילו לא הכריזו במקום שנוהגין להכריז דמיא. ויש אומרים⁷⁴ דאדרבה דכיון שהכריז במקום שאין צריכין להכריז הרי דקדקו יפה יותר משהיו צריכין ואין טעות מזיק שם⁷⁵, דאפילו פחתו או הוסיפו הרבה מכרן קיים כמו במקום ושעה שנוהגין להכריז.

⁶⁶ שו"ע ונו"כ שם ג, ואבהע"ז קד ג

⁶⁷ בקרת לשון הכרזה מלשון בקורת שמבקרים אותם בני אדם ע"י הכרזה

⁶⁸ אף על גב דבהדיוט המקח קיים ומהזיר אונאה, בהקדש וביורשים תיקנו שיהא המקח בטל. והיינו דוקא כשיראו הב"ד שהביטול הוא טובת היתומים, דאי לאו הכי לא גרע מהדיוט גם בזה. סמ"ע שם יג

⁶⁹ סמ"ע יג

⁷⁰ שו"ע ונו"כ שם רכז לח

⁷¹ דעת המחבר קט שם כדעת הרי"ף והרמב"ם

⁷² סמ"ע יד

⁷³ סמ"ע טו בשם הטור

⁷⁴ רמ"א שם כדעת הרא"ש והטור שהכריזו, אף שאין צריך להכריז מכרן קיים אפילו טעו בכפל. סמ"ע שם יא

⁷⁵ סמ"ע שם יז

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

ואם פחתו שתות או הותירו שתות במקום שאמרנו שמכרן בטל, היינו דוקא היכא דחזו שהוא טובת היתומים, אבל אם רצו ב"ד שלא לבטל המכר ויחזירו האונאה⁷⁶, הרשות בידם לקיימו, שלא יהא כוח הדיוט חמור מהם, שהרי אפילו בהדיוט הדין כן דבשתות קנה ומחזיר אונאה.

וכן אם טעו בפחות משתות מכרן קיים, שהרי זה מחילה כדין הדיוט אף על פי שלא הכריזו. וכן ב"ד שמכרו דברים שאינם טעונים הכרזה וטעו בשתות מכרן בטל פחות משתות מכרן קיים.

מה שאמרנו⁷⁷ שאם טעו בית דין ופחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל, היינו כשהורידו לבעל חוב בנכסים בשומת ב"ד⁷⁸, שכיון שבעל חוב הוצרך לקחתו בחובו אינו מן הראוי שיתאנה בתשלומיו אפילו בדברים שאין בהם דין אונאה⁷⁹.

אבל ב"ד שמכרו קרקע או עבדים של יתומים אפילו שזה מנה במאתים⁸⁰, ואפילו לפרוע לבעל חוב⁸¹, כיון שמכרו לאדם סתם שאינו צריך ללקחה בשומת ב"ד אלא ברצונו תלוי לקיחתה מהן כמו שאר הדיוטים שמוכרין זה לזה, אין הלוקח יכול לחזור בהם, שהרי קרקע ועבדים אין בהם דין אונאה אפילו גבי הדיוט, ולא יהא כח הדיוט

⁷⁶ עיין תומים (סק"ג) וז"ל דהרא"ש (כתובות פ"א ס' טז) מפרש דמיירי דהפחת הוא ליתומים וס"ל להרמב"ם דיכולים לתבוע שיחזיר להם האונאה ויתקיים המקח ובה חולק. ועיין שם מה שכתבתי דס"ל להרמב"ם דלא חילקו חכמים בין שומת מטלטלין לשומת קרקע. אבל אני כתבתי דיש לומר דיתומים אינו ללוקח ויש להם רשות להחזיר האונאה ולקיים המקח, ולא קשה הא לדעת רמב"ם אם נתאנה לוקח לעולם לא מצי לחזור, דכאן מיירי במלוה שנשום ליה בעל כרחו ודינו בשתות, וס"ל אם ירצו יתומים להחזיר לו אונאה מקחו קיים. ולפ"ז יש לומר בדין הרא"ש הרמב"ם מודה להרא"ש דאין רשות ביד יתומים לומר החזר לי אונאה וקיים המקח. גם אם היה פחת ליתומים יותר מכדי שתות אם יכולים יתומים לומר אעפ"כ נקיים המקח כדלקמן בהל' אונאה (ס' רכז ס"ד), ע"ש בתומים דהדבר צ"ע.

⁷⁷ שו"ע ונו"כ חו"מ שם ה

⁷⁸ ואעפ"י דהמשנה דשום הדיינים והרמב"ם והמחבר לעיל בסעיף ג' כותבין כולם לשון מכירה, צ"ל דלשון מכירה קרי ליה מה שהבע"ח מקבל אחר השומא והכרזה. אבל הרא"ש (שם פ"א ס' ט"ז) ואינך גאונים פירשו המשנה דשום הדיינים הנ"ל דקתני פחתו או הותירו שתות מכרן בטל כו' כפשוטו דאיירי גם במכרן ללוקח ⁷⁹ דכיון דהוא אין לו ברירה והוא מוכרח לקבל השדה כפי שומת ב"ד, ולא אמרו הכרזה אלא אולי ימצאו קונים ביותר משומתן אבל אי לא מחליטין השדה למלוה בע"כ וא"כ על שומת ב"ד קסמך, ולכך בטעות שתות בטל המקח. אבל לוקח הן שמכרו ב"ד לפרוע לבע"ח והן שמכרו לצורך אחר עכ"פ הוא אינו מוכרח ליקח, א"כ שהוא ברצונו לקחו הרי הוא כאילו קנה שדה מאיש אחר שאין אונאה לקרקעות שמרות ועבדים. אורים שם יח

⁸⁰ אבל אם טעו יותר מכפל המקח בטל וכ"כ הרמב"ן הא דאמר' אפילו מכרו שזה מנה במאתים היינו דוקא מאתים אבל יותר מכפל המקח בטל וראיתי בכ"מ שכתב שאפשר שזה כדעת הסוברים שבקרקע שייך אונאה ביתר מכפל (וכמו שפסק בהגהת ש"ע מטח"ה ס' ס"ו סעיף ל"ח) ואין דבריו ברורים דהא לא מצינו שהרמב"ן יהיה דעתו כדעת ר"ת והרא"ש וגם המ"מ סתם דבריו בהל' מכירה בפ"ג דבקרקע אין אונאה כלל אפילו שזה אלף בדינר ואיך יביא כאן דעת הרמב"ן שהוא ע"פ שיטת ר"ת אלא ודאי אליב' דכ"ע כתב הרמב"ן דין זה ודקדק מלשון המשנה ואף שאין לקרקע אונאה היינו במוכר את שלו אבל שום הדיינים במקום שאין מכריזין הוא שתות ובמקום שמכריזין הוא עד הכפל. ח"מ שם ט ועיין בית מאיר שם.

⁸¹ ש"ך שם ה

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

חמור מכוח היתומים, וכן הדין באפוטרופוס שמכר קרקע ועבדים⁸², שאין הלוקח יכול לחזור באונאתו כמו גבי הדיוט והיינו דוקא אם טעה הלוקח וקנהו ביוקר בכפל, אבל אם טעו ב"ד ומכרו בזול מכרן בטל בשתות⁸³. ויש אומרים⁸⁴ שכל שפחתו או הותירו שתות, מכרן בטל, שכיון שקנה בשומת ב"ד לא עלה על דעתו שיאונה, הלכך באופן זה אפילו בקרקעות אנשים מקפידים.

י. אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות

אלו דברים⁸⁵ שאין להם דין אונאה, העבדים, והשטרות, והקרקעות, וההקדשות, אפילו מכר שוה אלף במאה, או שוה מאה באלף אין בהם אונאה, שכן למדוהו מקרא דכתיב (ויקרא כה פסוק יד) וְכִי תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר לְעַמִּיתְךָ אוֹ קִנְיָה מִיַּד עַמִּיתְךָ אֶל תִּזְנֶה אִישׁ אֶת אָחִיו דְּבַר הַנִּקְנָה מִיַּד לֵיד דְּהִינּוּ מִטְּלָטְלִין, יצאו קרקעות שאינן מטלטלין, יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות, יצאו שטרות שאין גופן מכור ואין גופן קנוי שאין עומדים אלא לראיה שבהם, יצאו הקדשות דאחיו אמר קרא ולא הקדש. ויש אומרים שרק עד חצי מערכם אין להם אונאה ולא עד בכלל⁸⁶, כגון שמכר שוה מאה במעט פחות ממאתים אין להם אונאה, אבל הטעהו בכפל, המקח בטל⁸⁷.

ומכל מקום⁸⁸ לכו"ע יש גם באלו דין גניבת דעת ואונאת דברים⁸⁹, במוכרם יותר מערכם אפילו במעט, אם לא שהמוכר עצמו לא ידע שאונה את הקונה.

יא. ובמקרקעי ... פלוג במשחתא לא

⁸² לאו דמיין לגמרי, דבב"ד אם הם נתאנו בפחות משתות מכרן קיים, ואפוטרופוס הוי כשליח בעלמא ואפילו בכל שהוא המקח בטל, ולכך אפילו רבינו יונה (הו"ד ברא"ש כתובות פ"א סי' טז) שחולק בדין ראשון דס"ל דלוקח יכול לומר אני אבית דין קסמיכנא וחשבתי שהם לא טעו בשומא, אבל באפוטרופוס לכו"ע לא גרע מהדיוט ואין ביד לוקח לחזור, וכ"כ המגיד משנה. אורים שם יט

⁸³ סמ"ע שם כב

⁸⁴ דעת הראב"ד הרא"ש והטור ברמ"א שם

⁸⁵ שו"ע ונו"כ שם רכז כט

⁸⁶ עיין סמ"ע שם נ, ועיין ש"ך שם יז שדעת תוס' שבפלגא אין אונאה ורק ביותר מפלגא אבל העלה לענין דינא דהעיקר כהרי"ף וסיעתו שאף בפלגא אין אונאה ועיין בתשובת רשד"ם סי' נ"ח דף נ"ג ע"ד כתב דהוי ספיקא דדינא

⁸⁷ סמ"ע שם נב

⁸⁸ סמ"ע נא שם מהמרש"ל

⁸⁹ הרמב"ן בפ"י החומש והרא"ה בספר החינוך כ' דמ"מ גם הלאו עובר גם באלו ולא מיעט הכתוב אלא מדין תורת אונאה וביטל מקח. ועיין מ"ל פ"ד ה"א ממלוה כתב דמדברי תוס' רפ"ה דב"מ מבואר שחולקים ע"ז וס"ל דאפילו לאו ליכא. חי' רע"א

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

המוכר לחבירו⁹⁰ קרקע במדה⁹¹, ונמצא חסר מהמדה אפילו כל שהו, ואין לו להשלים בקרקע לצדו, יש אומרים⁹² שהוא מקח טעות, ויש אומרים⁹³ שהמקח קיים ומחזיר הטעות הטעות, המקח קיים. והעיקר כדעה ראשונה. לפיכך גם יתומים שחלקו במידה קרקע, או במידה משקל ומנין, מטלמלים, ונמצא חסר בטלה החלוקה.

יב. כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה נמי חוזר

לא נתנו חז"ל שיעור לאונאה שתות אלא כשנתאנה בשווי המקח, אבל בטעות⁹⁴ במדה או במנין או במשקל, אפילו בכל שהו, צריכים להשלים

⁹⁰ שו"ע ונו"ב חו"מ רלב א

⁹¹ עיין פתחי חושן חלק ח פרק יד הערה קמא בהרחבה שיטות הראשונים בזה

⁹² שבמכר לו קרקע ואמר לו שהיא ארוכה כ' אמות, וחסירה חצי אמה ואין לו להשלים מקרקע שבצדה, המקח בטל לגמרי, ופירש"י כאן שאין זה כשאר אונאות שבפחות משתות מחיל איניש, דהתם אין כל אדם יכול לצמצם הדמים, אבל טועה במדה טעות הוא ואדעתא דהכי לא עבד, וכן פירש"י בב"מ דף נו ע"ב, וברשב"ם (ב"ב דף צ ע"א) כתב ג"כ דהוי מקח טעות. מובא בסמ"ע א ב

⁹³ דעת הרשב"א והר"י מיגש דאף בא"א להשלים קנה ומחזיר הטעות דיש קנין לחצאין וכן מוכר שדה ונמצאת חציו גזולה ועיין הרשב"א הביאו ב"י סי' ר' העתקתיו בגליון שם ס"ז בהגה ועיין לעיל סי' קפ"ב ס"ח ועיין במ"ל סוף הל' זכ"י ובמחנה אפרים הל' זכ"י ע"י א'. ח"י רע"א משם על סמ"ע ב

⁹⁴ שו"ע ונו"ב חו"מ רלב א

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

הטעות⁹⁵, ואפילו לאחר זמן מרובה⁹⁶, ואף בנושא ונותן באמונה⁹⁷ ונמצא חסר הדין כן, ואף אם קיבלו בקנין זה מזה שלא נשאר אצל חבירו כלום, קנין בטעות הוא⁹⁸.

אם אין יכולים להשלים הטעות, דעת רוב הפוסקים שהמקח בטל⁹⁹. יש אומרים שאם אמר לו הילך שק זה בדינר ויש בו סאה אגוזים, ונמצא חסר, אף על פי שרוצה להשלים יכול הלוקח לחזור¹⁰⁰.

יג. השולח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים שילח ביד פיקח פיקח חייב

האומר לחבירו להזיק ממון אחרים¹⁰¹, אף על פי שאמר לו שיפטר, פטור האומר שאין שליח לדבר עבירה¹⁰², וחייב המזיק, וגם זה האומר לו שותף

⁹⁵ וכתב הסמ"ע א דדוקא בשווי המקח נתנו חז"ל שיעור שתות משום שאינם יכולים לצמצם שווי המקח, משא"כ במדה ומשקל ומניין שאפשר לצמצם (ועי' בסף הקדשים סימן עה סעיף ב במי ששלח סחורה לחבירו והלה טוען שחסר מן הסחורה), ודעת הרשב"ם דמ"ש לעולם חוזר היינו ביטול מקח, ורצה לחלק בין קרקע למטלטלין, אבל אין כן דעת רוב הראשונים, עי' בב"י ובאחרונים, ועי' חידושי הגר"ח פט"ו מה' מכירה. ובשו"ת רב פעלים ח"ג חו"מ סימן יג דן בשנים שקיבלו סחורה מסוכן אחד וכשפתחו חבילותיהם מצאו שאצל אחד חסר מהסחורה ובאותה מדה יש אצל השני יתרון, אם ובאיזה אופן צריך להודיע לסוכן או לחבירו, עיין שם שהעלה בזה כמה צדדים.

⁹⁶ כתב הסמ"ע ג דלא דמי לאונאה שנתנו חז"ל שיעור בכדי שיראה, דשאני הכא דטעותו ידוע ודומה להחזרת גזילה שאין לה זמן, ע"כ. ולכאורה לפי טעם זה אפילו נודע לו הטעות ושתק לא אמרינן שמחל, שהרי גם בגזילה לא מצינו ששתיקה כמחילה, אבל הב"ח כתב שאם נודע לו הטעות ושתק ונשתמש בו וכיוצא בזה דגלי דעתיה דלא קפיד הוה מחילה ושוב אינו יכול לחזור. ומשמע דלאו דוקא נשתמש אלא בשתיקה שיש בה גלוי דעת דלא קפיד הוה מחילה, וצ"ע. ובד"ג כלל וסימן י כתב עפ"י דברי הנה"מ סימן רלב סק"א שבטעות במדה ומשקל כיון שהמקח קיים, אף על פי שנשתמש לא אמרינן דמחל, שהרי בשלו משתמש, עיין שם. ובערך ש"י תמה כיון שיש להשלים למה נאמר שמחל במה שנשתמש קצת, וכן תמה בד"ג, וע"כ פירש דברי הב"ח דאיירי כשאינו יכול להשלים, ודעת הרמב"ן דבכה"ג המקח בטל, וע"ז קאמר שאם נשתמש בו במקצת אינו יכול לחזור, או באופן שגילה דעתו שאינו רוצה כי אם במקח שלם, עיין שם, ועי' שו"ת לבושי מרדכי חו"מ סימן יט שהסכים לדעת הד"ג והערך ש"י.

⁹⁷ באה"ט סימן רכז ס"ק לו בשם בני חיי

⁹⁸ שו"ע סימן רלב סוף סעיף א, ואף על פי שלכאורה נראה דקאי אטעות במעות שנתן, מדברי הב"י נראה דקאי על כל הסעיף, דכל קנין בטעות חוזר. פתחי חושן חלק ה פרק יא הערה נא

⁹⁹ עי' ב"י ריש סימן רלב שהביא דיעות הראשונים בזה, ונראה כן דעת הרמב"ם והרמב"ן והר"ן והרא"ש. וכ"כ בסמ"ע ב שם. ודעת הרשב"א שלעולם המקח קיים ואפילו אינו יכול להשלים מחזיר האונאה, עיין שם, ועי' ביאור הגר"א ובחידושי רעק"א על סמ"ע ב שם.

¹⁰⁰ עיין פתחי חושן שם כה והערה נג

¹⁰¹ שו"ע ונו"כ שם שפ ב

¹⁰² והב"ח כתב שאם אמר לו בפירוש ע"מ לפטור פטור, ותמה בתרומת הכרי דמה לו להתנות על נזקי חבירו להפטר, ואם מדין שליחות הרי אין שלד"ע, וכתב הט"ז שאפילו אמר בפירוש ואני אשלם פטור, ומשמע שגם

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

בעון¹⁰³, ורשע הוא שהכשיל עור וחזיק ידי עוברי עבירה¹⁰⁴, וכן בכל שליוח להזיק המזיק חייב והמשלח פטור בדיני אדם, וחייב בדיני שמים¹⁰⁵.

מסר אש לפקח¹⁰⁶ שילך וידליק, השליח חייב והמשלח פטור, שאין שליוח לדבר עבירה, ומ"מ המשלח חייב מדיני שמים, כשאין לשליח לשלם¹⁰⁷, וכן אם מסר אש לשומר, השומר חייב.

מסר גחלת¹⁰⁸ ביד חרש שוטה וקטן, פטור מדיני אדם וחייב מדיני שמים, שכן דרך גחלת להכבות מאליה, מסר להם שלהבת חייב¹⁰⁹ אף מדיני אדם¹¹⁰.

יד. דאין שליוח לדבר עבירה דאמרינן דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים

מדין ערב פטור, וצ"ע מ"ש מזרוק מנה לים שהביא הרמ"א בסימן שפ סעיף א' ב' דיעות, ואפשר שלוח נתכוין הב"ח דמשמע מדבריו שבע"מ לפטור פטור ובסתם חייב, ועי' תרומת הכרי ובערך ש"י ובד"ג כלל נא סימן כ. ועין באמרי בינה דיני דיינים סימן יז כתב בשם המקנה בקידושין דף ט שלדעת הפוסקים בזרוק מנה לים חייב מדין ערב, ה"נ באומר קרע כסות פלוני ואשלם לך חייב, ועיי"ש מה שדן בזה.

¹⁰³ שו"ע שם

¹⁰⁴ וכתב הסמ"ע שאע"פ שיודע המזיק שהוא של חברו קראו עור משום שסובר שיהא פטור, אולם אפילו יודע שלא יהא פטור, או שיודע שהמשלח יהא חייב לשלם יש בזה משום חזוק מעשה עבירה.

¹⁰⁵ ומ"מ גרמא בנזקין הוא, כדמוכח גבי שולח את הבעירה ביד חש"ו שחייב מדיני שמים מדין גרמא.

¹⁰⁶ שו"ע ונו"כ שם תיח ח

¹⁰⁷ נראה דהיינו כשצוה לו להבעיר, אבל כשלא צוה לו להבעיר, אף על פי שלא מסר לו בתורת שמירה, מסתבר שפטור אפילו מדיני שמים, אלא שלפ"י צ"ע סיפא דמסר לשומר למה לי, והיה נראה לפרש דרישא מיירי שמסר לפקח שילך ויבעיר, וכמ"ש הרמב"ם זה שהבעיר חייב, ובסיפא איירי שמסר לו אש מבושרת. פתחי חושן חלק ו פרק ט הערה יג

¹⁰⁸ שו"ע ונו"כ שם ז

¹⁰⁹ בדברי משפט סימן קפב סק"ב כתב בדעת הריטב"א דדוקא כשאמר לחש"ו להזיק לפלוני והזיקו חייב המשלח משום דברי הויקא, אבל כשאמר להם להזיק סתם והזיקו לאחר מודה הריטב"א דפטור, שלגבי נזק זה לא הוי ברי הויקא, דשמא יזיקו לאחר, וצ"ע.

¹¹⁰ שמעשו גרמו. ונראה דלאו מדינא דגרמי היא, אלא כאש ממש, שהרי גם כשמסר בידם ה"ז כרות מצויה, ובערוה"ש כתב דהוי ברי הויקא, ומשמע שמדינא דגרמי הוא. ועי' קצה"ח סי' שפו, וצ"ע. בדברי משפט סימן קפב סק"ב כתב בדעת הריטב"א דדוקא כשאמר לחש"ו להזיק לפלוני והזיקו חייב המשלח משום דברי הויקא, אבל כשאמר להם להזיק סתם והזיקו לאחר מודה הריטב"א דפטור, שלגבי נזק זה לא הוי ברי הויקא, דשמא יזיקו לאחר, וצ"ע. ועיין פתחי חושן שם טז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

בכל דבר שלוחו¹¹¹ של אדם כמותו, חוץ מלדבר עבירה שאין שלוחו של אדם כמותו דקיימא לן אין שליח לדבר עבירה. ומכל מקום חייב בדיני שמים¹¹².

ודוקא שהשליח בר חיוב, אבל אם אינו בר חיוב הרי הוא שליח¹¹³ אפילו לדבר עבירה, וכאילו עשאו המשלח. ויש חולקים¹¹⁴.

לפיכך השולח שליח לגנוב¹¹⁵, אף על פי שנתכוין השליח לגנוב עבור המשלח, המשלח פטור¹¹⁶, והשליח חייב¹¹⁷, ואין אומרים שלוחו של אדם כמותו, מפני שאין שליח לדבר עבירה.

¹¹¹ רמ"א ונו"כ חו"מ קפב א

¹¹² כן משמע בש"ך סימן קפב סוף סק"א שמ"מ חייב המשלח מדיני שמים, דלא גרע מגרמא, ולשיטתו בסימן לב סק"ג (ועי' בסף הקדשים שם שמחלק בין משלח לד"ע לשאר גרמות, ובשד"ח כללים מערכת הא' כלל קצח מחלק בין שליח בשכר לבין שליח בדיבור), ולסברתו נראה דה"ה בשליח בר חיובא אליבא דכו"ע דאשד"ע, והמשלח פטור, אם אין לשליח לשלם חייב המשלח מדיני שמים, וכן משמע ברמב"ם ה' רוצח, ואף על פי שאפשר לחלק בין רוצח לשאר עבירות, לא מסתבר לחלק כן, וכן משמע בב"י ביו"ד סוף סימן קנב בשם רי"ו, וכ"כ בפת"ש סימן לד סק"ו בשם שו"ת שבו"י, ואפילו מתעה את חברו לגנוב חייב מדיני שמים,

¹¹³ רמ"א שם ובסימן שמח סוף סעיף ח בשם יש אומרים, והיינו בחש"ו, וכן בעכו"ם (ואף על גב דעכו"ם מצווה על גניבה, מ"מ אינו בתורת תשלומין, ולענין זה מיקרי לאו בר חיובא, וכן נראה מדברי הנוב"ק אעה"ז סימן עה, עיין שם, ובמה שהקשה בנה"מ סימן שמח סק"ד דא"כ יהא אמירה לעכו"ם אסור משום שליחות לד"ע, עי' טבעת החושן מ"ש ליישב), והיינו כלישנא דרבינא בגמרא (כ"מ דף י ע"ב) דהיכא דשליח לאו בר חיובא יש שלד"ע, ומדברי הסמ"ע סימן תיח ס"ק כז נראה שסובר כדעת הרמ"א. והש"ך בסימן קפב הביא דברי הנ"י שבקטן לכו"ע יש שלד"ע, כיון שאין לו דעת כלל הוי כחצר דלכו"ע חייב המשלח.

¹¹⁴ הש"ך בסימן קפב סק"א (וכן בסימן שמח סק"ו) האריך להוכיח שדעת רוב הפוסקים להלכה כלישנא דרב סמא שאינו מחלק אלא היכא דבע"כ מותיב לה. ובערוה"ש מפרש כונת הרמ"א כשהשליח לא ידע שהוא גניבה, וגם זה מיקרי שליח שאינו בר חיוב, כיון דלא שייך ביה טעם דדברי הרב וכו', אבל הערוה"ש סובר שגם בשליח שוגג אשד"ע והמשלח פטור, עיין שם

¹¹⁵ רמ"א ונו"כ חו"מ שמח ח

¹¹⁶ ומשבא לידו, על אף שאינו חייב באונסין כיון שאינו גנב, אבל פשוט שצריך להחזיר החפץ לבעלים, דלא גרע משאר אדם שבא לידו חפץ גנוב שחייב מדין השבת אבידה, וכ"ש בזה שאמירתו גרמה לגניבה. וכ"כ בשו"ת מהר"ם מלובלין סימן פא שהקשה אמאי פטור באומר לו לגנוב ואינו מתחייב מדין השבת אבידה, ולא עדיף מלוקח מגזולן שחייב להחזיר, ומהא דאין שלד"ע אין להקשות, דאפשר דהיינו דוקא כשמתה הבהמה קודם שבא ליד המשלח, אבל כשבא לידו יתחייב, ותיריך דאה"נ שחייב להחזיר הגניבה, ומ"ש הריב"ש שאין המשלח מתחייב היינו קודם שבאה הגניבה לידו, ולכן אינו נפסל לעדות משום כך. כתב בערך ש"י סימן שמח בשם שו"ת בית יעקב סימן מד שהמסית חברו לגנוב מחויב להשתדל להחזיר הגניבה, וכתב הע"ש שכן נראה עפ"י דברי המ"ז ביו"ד סימן קס ס"ק יא שאע"פ שאין שלד"ע מ"מ עושה איסור דנתקיימה מחשבתו, ומשמע שאין עליו חיוב השבה אלא חיוב השתדלות לבטל האיסור שנעשה בגרמתו, ועי' שו"ת צ"צ חו"מ סימן מו, ועי' שו"ע סימן שפ סעיף ב בדין אומר לחבירו להזיק, ויתבאר בדיני נזיקין.

¹¹⁷ ומשמע שאע"פ שלא נתכוין השליח לקנות לעצמו אמרינן דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, וחייב השליח גם באונסין, ומשמע שכל דיני גנב עליו. כ"כ בפתחי חושן חלק ה פרק ד הערה סז ובנה"מ סימן רצב סק"ה הסביר דלא בעינן כונה לקנות בגניבה, שהרי אפילו הגביה ע"ד להזיק נעשה גזול, ועי"ש ובקצה"ח בדין שליחות לד"ע בשליחות יד, ומשמע מדברי הנה"מ שבמקום שיש שליח לד"ע אם השליח עושה מעשה שנוי קונה המשלח, עיין שם. וכתב בקצה"ח שאם שלח שליח לגנוב עבור שניהם ונתכוין השליח לגנוב עבור שניהם, משמע מדברי רש"י שנתחייבו שניהם מטעם מינו דוכי לנפשיה וכו', אבל מדברי התוס' משמע דדוקא

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

ואם לא ידע השליח שהחפץ אינו של משלח, השליח פטור¹¹⁸, ונחלקו הפוסקים אם המשלח חייב¹¹⁹, וכן אם לא היה השליח בר חיוב התבאר שיש אומרים שהמשלח חייב¹²⁰.

יש אומרים¹²¹ שאם הוחזק השליח שיעשה השליחות, לעולם חייב המשלח.

כשהגביהו שניהם חייבים, וכ"כ בשער משפט, ובשור"ת חת"ס חו"מ סימן קלג כתב בפשיטות שאם הגביה אחד מהם השני פטור. ועיין בשור"ת עונג יום טוב סימן קסה.

¹¹⁸ כ"ב הש"ך סימן שמח סק"ו דלכו"ע פטור, וכ"כ בשם המהרש"ל, ובנה"מ שם סק"ג מפרש בדברי הנ"י שם"מ חייב בחיובי שומרים, ואף על פי שלא קבל שמירה כלפי הבעלים, כיון שנתרצה להיות שליח לגנב נעשה שומר לבעלים אמנם אם אמר לו הגנב המשלח ליקח חפץ פלוני בתורת שאלה, והוא לא ידע שהוא של אחר, לכאורה משמע מדברי הנ"י שנעשה גם שואל של הבעלים, כמו שמצינו בשוכר פרה מחבירו והשאלה לאחר, דאמרינן תחזור פרה לבעלים הראשונים, ועיין בנה"מ ובשור"ת עונג יום טוב סימן קסה במנח"פ סימן שמח הקשה הרי גם כשהשליח לא ידע למה פטור, סו"ס מוזיק הוא שחייב אף בשוגג, ובקצה"ח סימן כה סק"א כתב דדוקא מוזיק חייב בשוגג אבל גנב בשוגג פטור, עיין שם. ועי' עוד בשד"ח כללים מערכת הא' פאת השדה כלל מט שדחה דעת האומרים שדין שלד"ע בשוגג תלוי גם בשגגת המשלח, וכתב עוד בשם שער המלך ה' מעילה שאם יש צד שהשליח לא יעשה שליחותו, לכו"ע אין שלד"ע בשוגג, עיין שם. ופשוט דכל מה שנאמר לפטור השליח או המשלח, היינו כשאין הגניבה בעין, אבל כשהגניבה בעין, חוזרת לבעלים מכל מי שנמצא בידו.

¹¹⁹ בסמ"ע סימן שמח סק"ב ובש"ך סק"ו (וכן בסימן קפב סק"א) הביאו בשם הד"מ שהביא דברי המרדכי שאם לא ידע השליח והוא שוגג, חייב המשלח, דהו"ל כחצר דבע"כ מותיב ליה, ודעת הנ"י שאפילו בשליח שוגג אין שלד"ע, והש"ך האריך להוכיח כדעת הנ"י, וכן נראה שהסכים בקצה"ח סק"ד, וכן במורי אבן חנינה דף י ע"א, והתוס' בפ' מרובה כתבו דכל שהשליח שוגג הו"ל כחצר דלכו"ע קונה בגניבה, משום דבע"כ מותיב ליה, וגם שוגג הו"ל כבע"כ, וגם אינו בר חיובא דשוגג הוא (והסביר בקצה"ח סימן ערה סק"ג דאע"ג דהשליח לא נתכוין לקנות, והרי גנב וגזלן צריך קנין להתחייב באונסין, מ"מ כיון ששלחוהו של אדם כמותו, מהני כונת המשלח למעשה השליח ונתחייב באונסין). והפוסקים הקשו על דברי התוס' ממעילה ומיואב דמשמע דשוגג מיקרי בר חיובא, וכתב בנה"מ דשאני מעילה שיש לחייב את השליח משום דהוי ליה לעיוני, ולכן חייב גם שוגג בכפרה, וכן יואב לא היה לו לסמוך על דוד, משא"כ בהך דגנב שצויה לשומר להוציאו מבית בעלים, שמסתמא היה באופן שהחפץ לא היה משתמר, וא"כ היה הגנב בעצמו יכול ליטול החפץ, ונמצא שמוטל ומצוה על השומר ליטול החפץ עכ"פ משום השבת אבידה, נמצא שבשעת משיכה הוי כבעל כרחו מותיב ליה, עיין שם, ולכאורה דבריו דחוקים מאד, וגם בטבעת החושן תמה דמ"מ היה לו ליטול החפץ ע"ד להחזירו לבעלים האמיתי, ועי' שו"ת נוב"ק אהע"ז סימן עה. דברי משפט סימן שמח סק"ג, דברי חיים דיני שלוחין סימן א, ומשמע בש"ך סימן רצב סק"ד שבמקום שאין שליח לד"ע, אף על פי שאין לשליח לשלם, המשלח פטור עיין שם.

¹²⁰ כדעת הרמ"א ובנה"מ קפב שם סק"א כתב שבמקום שיש שלד"ע לאו מדין שליחות הוא, והעלה שנחלקו הראשונים בזה, שלדעת התוס' אין שליחות לקמן כלל, אבל לדעת הריטב"א דוקא לענין קיום המעשה בעינן דין שליחות, ולענין גניבה שקניני הגנב וגם חיוב אונסין הוא בנדר עונש חייב המשלח אפילו ע"י קטן, וכן כששלח הבעירה ביד חש"ו אם אמר להם להזיק חייב המשלח, והסכים עמו בערוה"ש, ובדברי משפט סימן קפב כתב בדעת הנ"י שאין כונתו לחייב המשלח מדין שליחות, אלא כשם שאם נכנסה בהמה לחצר חבירו ונעל בפניה חייב, ה"נ אם אמר לקמן לגנוב חייב מדין מוזיק, דודאי יעשה כן, ודוקא כשאמר לו לגנוב מפלוני, אבל אם אמר לו סתם לגנוב מודה הנ"י דפטור, ובשם בנו כתב ע"פ דברי הנה"מ בסימן קפב גבי פועל עכו"ם שעשה הגבהה קונה כאילו נעשתה ההגבהה מכחו, ה"נ בקמן שלא הגיע למדת צרור וזורקו שאמר לו להגביה הגניבה הוי כאילו הוא עצמו הגביה, עיין שם, וגם במלוא הרועים ערך שלד"ע מחלק בין קמן שלא הגיע לשיעור צרור וזורקו דהוי כחצר, אבל אם הגיע הוי כשליח שלא ידע, עיין שם, ועי' דברי חיים דיני שלוחין סימן ב.

¹²¹ רמ"א שפח טו, דכיון שהוחזק בכך לא שייך לפוטרו מסברא דדברי הרב וכו', והסכים עמו בשו"ת שבו"י ח"א סימן קסד, אפילו לדעת הפוסקים שאף בשליח דלאו בר חיובא אשלד"ע, אבל הש"ך שם חולק וסובר שאפילו לדעת הפוסקים שבלאו בר חיובא יש שלד"ע, אם השליח הוא ישראל אין המשלח חייב במה שהוחזק

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

שליח בשכר או פועל י"א¹²² שהרי הוא כיד בעל הבית אפילו לדבר עבירה והרי זה כאילו עשה משלחו או בעל הבית, וי"א¹²³ שגם בזה אין שליח לדבר עבירה והפועל או השליח חייב.

האומר לחבירו קרע כסות זה וסובר הקורע שהוא של האומר והוברר שהוא של אחר, הקורע פטור¹²⁴.

שוכר פועל לתקן אצלו והפועל גרם נזק לשכן, כשהפועל יכול לעשות התיקון מבלי לגרום נזק, ודאי לאו שלוחו הוא במעשה הנזק¹²⁵. אולם כשאי אפשר לעשות התיקון מבלי לגרום נזק, כגון לקדוח חור בקיר שבינו לשכן, או להעמיד חבית על הגג וכיוצא בזה, כיון שהפועל הוא בר דעת עליו לידע שיגרום בזה נזק, הרי זה כשליח להזיק וכדין שלד"ע, ואם הפועל אינו יודע שבזה יגרום נזק לאחרים, ואפילו במקום שלא היה יכול לידע, המזיק פטור, ואם הבעה"ב יודע שבודאי יבא נזק לאחרים יש מקום לחייבו מדינא דגרמי משום דהוי ברי הזיקא¹²⁶.

בכך, עיין שם. וגם בכנה"ג סימן קפב הביא בשם שו"ת לחם רב שסובר שבשליח ישראל, אפילו רשע גמור לאו ברי הזיקא הוא, שמא יחזור בתשובה, אבל מדברי הרשב"ץ משמע שאפילו ישראל אם הוחזק לאנס ומוסר חייב המשלח, והכנה"ג מחלק שאפשר שלא חייב הרשב"ץ. אלא בהוחזק למסור אבל בלא הוחזק למסור אפילו רשע גמור אמרינן דברי הרב וכו' (בש"ך סימן שפח ס"ק סה כתב בשם רש"ל דבעכו"ם יש שלד"ע לחומרא והש"ך חולק, ונראה שאף לדעת הרש"ל היינו דוקא לכתחלה, אבל אין להוציא ממון מטעם יש שליחות לעכו"ם לחומרא). עוד כתב בכנה"ג בשם הלחם רב שאם אנס המשלח את השליח והפחידו בדברים, חייב המשלח, וכ"כ בפעמוני זהב סימן קפה בשם דרשות מהרי"ד..

¹²² בשו"ת מהר"י אסאד ח"ג סימן קמח כתב שבשליח בשכר דינו כאית ליה שותפות בנויה, ואמרינן מינו דזכי וכו', ומועיל אפילו לד"ע, עיין שם, ולכאורה יש מקום לדבריו בשליח בשכר לפי אחוזה, ואפשר שאף השע"מ יודה לזה, אבל בשכר קצוב מה שותפות אית ליה בנויה, וצ"ע פתחי חושן שם ובמחנ"א ה' שותפין סימן ה משמע דבפועל יש שלד"ע

¹²³ בשער משפט סימן קפב סק"א, שאפילו לדעת האומרים ששליח בשכר אמרינן ידו כיד בעה"ב אפילו במקום שאין דין שליחות, כגון באינו בר שליחות (עי' פתחי חושן חלק ג פרק יא הערה יב), בשליחות לדב"ע לא אמרינן ידו כיד בעה"ב, ובמשפ"ש ריש סימן קפב כתב שמדברי רש"י ב"ק דף נג ע"א משמע שגם בשכיר אין שלד"ע, וכן מדייק מדברי התרה"ד שהובא בב"ש וח"מ באהע"ז סוף סימן ה. ועי' שו"ת מהרי"ץ ח"ב סימן קעד שסובר ג"כ שבד"ע אין שליח אפילו בשכר, ודחה הוכחת המחנ"א מהא דיד פועל ויד עבד, דדוקא בדבר שהוא משועבד לו, וכן בעבד שגופו קנוי לו, אמרינן ידו כיד בעה"ב, אבל בדבר עבירה שאין כח לא לבעה"ב ולא לפועל לעשות לא שייך שליחות אפילו בשכר

¹²⁴ מחנ"א ה' נזקי ממון סימן ז וכמ"ש התוס' דכל שאינו יודע וסבור שהוא שלו פטור, דהוי אונס גמור, ולנבי חיוב האומר לכאורה תלוי במחלוקת בדין שליח שוגג בדבר עבירה (עי' דיני גניבה פרק ד סעיף כג), אלא שאפשר שכאן לבו"ע חייב, ולא משום שליחות אלא מדין ברי הזיקא, וכמ"ש הריטב"א גבי שולח את הבעירה ביד חש"ו שאם אמר לו להזיק חייב, וכ"כ הרשב"ץ (הביאו הרמ"א סימן שפח סעיף טו) שאם השליח מוחזק לעשות כן חייב, וכ"ש כשסבור שאומר לו לקרוע כלי משום שצריך לשבריו.

¹²⁵ פתחי חלק ו פרק א הערה מד

¹²⁶ ועכ"פ לכתחלה כשמומין פועל לעשות תיקון (ואף כשעושה בעצמו) בודאי שיש להזהר ולהזהיר את הפועל מנזק העלול להגרם לשכנו, וכ"ש כשיודע שא"א לעשותו מבלי לגרום נזק שצריך לבקש רשות מהשכן, וזה יכול לעכב עליו עד שיתחייב באופן המועיל לתקן כל נזק, ואף נזקי גרמא, ונראה שבאופן זה אין השכן יכול לעכב עליו מדין כופין עמ"ס, וכ"ש כשהתיקון הוא הכרחי לבעה"ב, ואם אין זה תיקון הכרחי אלא שזה רוצה להוסיף ולשפץ ביתו בדבר שלא היה עד עתה יש לדון אם חייב לסבול נזק ואי נוחיות מפני רווחתו של זה, ואפילו ע"ד לשלם, וקצת יש להוכיח ממ"ש הרמ"א בסימן שיב סעיף א בדין משכיר שרוצה לתקן הבית

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

טו. שליח שלא עשה שליחותו שליח מעל עשה שליחותו בעל הבית מעל

כבר התבאר במסכת חגיגה דף י: כתובות צח: ונדרים נד. שאף¹²⁷ שבכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה "דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין" למדו חז"ל שבמעילה יש שליח לדבר עבירה¹²⁸.

ולפיכך מי ששגג ולקח הקדש או מעות הקדש ונתנו לשליח להוציאו בתורת חולין, אם עשה השליח שליחותו המשלח הוא שמעל, ואם לא עשה שליחותו אלא עשה השליח מרעת עצמו השליח הוא שמעל.

המושכר שיכול השוכר לעכב עליו, אלא שמבקשים ממנו שיעשה לפניו משהו"ד (ע"י דיני שכירות פרק ה סעיף ו), וכבר נהגו שכל מי שרוצה לשפץ ביתו מביא חמרי בנין וחול ומניחם על פתח הבית וגורם לכלוך ואי נעימות ולפעמים גם נזק ממש לשאר השכנים ואין מוחין, ונראה כמ"ש הפוסקים שע"ד כן עושים שלאחר זמן ירצה גם השני לעשות כן (ע"י פרק ח), ומצינו בשו"ע סימן תיו שאף ברה"ר מותר להניח חמרי בנין לצורך בנין (ע"י פרק ח סעיף לד), ועכ"פ בודאי מוטל עליו לעשות כל שביכולתו למעט הנזק ולקצר הזמן כדי למנוע סבל מיותר מהשכנים, וכ"ש שמוטל עליו לסלק הפסולת מיד עם גמר העבודה ולנקות החצר והגישה לבית ולהחזיר הדבר לקדמותו, וע"י להלן הערה פד, וע"י עוד להלן בדיני שכנים כמה פרטים בדין כופין עמ"ס שם

¹²⁷ רמב"ם הלכות מעילה פרק ז הלכה א

¹²⁸ וא"ת כיון דמעילה לא שייכא אלא בשוגג איך שייך דברי הרב וכו' כבר תירצו התוס' שם דאפילו נזכר השליח דהו"ל מזיד אפ"ה בעה"ב מעל. מעשה רוקח שם ועיין בתקנת עזרא שם שכתב "מבואר דס"ל להתוס' דבשליח שוגג גם בכל התורה כולה יש שליח לדבר עבירה וחייב המשלח, אך יש חולקין ע"ז וס"ל דבכל התורה כולה גם כשהשליח שוגג אין שלד"ע ופטור המשלח, והטורי אבן בחגיגה (דף יו"ד) הביא ראיה דבכל התורה גם כשהשליח שוגג אין שלד"ע, דהרי לכאורה קשה איך ילפינן מעילה מתרומה דישלד"ע במעילה, הא בתרומה גופא אם עשה שליח לתרום בעבירה כגון להקדים תרומה לביכורים או לתרום מן הרע על היפה אין שלד"ע ואין תרומת השליח תרומה כלל, כמשי"כ התוס' בב"מ (דף י"א ע"ב) גבי כהן שא"ל לישאל צא וקדש לי אשה גרושה דלמ"ד בהא אשלד"ע משום דאי בעי לא עביד אין הקדושין חלין כלל, וא"כ איך יליף מעילה מתרומה דיש במעילה שלד"ע כיון דבתרומה גופא אשלד"ע, והשתא אי אמרת בשלמא דבמעילה לא משכח"ל שליחות כלל דאפי' אם השליח שוגג אין שלד"ע בכל התורה ובתרומה, שפיר כיון דמעילה ילפינן לענין כמה דברים מתרומה מג"ש זו דחטא חטא, ואין ג"ש למחצה ע"כ ילפינן מעילה מתרומה גם לענין זה דבמעילה יש שליח לד"ע דגוה"כ הוא, אבל אי אמרת דגבי מעילה משכח"ל שליחות בתרי גוונא היינו דבשגגת השליח והמשלח גם בכהת"ו יש שלד"ע, אלא דמהג"ש דאפי' אם השליח מזיד נמי יש שליח, א"כ קשה כיון דג"ש זו לאו לשליחות לחוד אתי אלא משום דאין ג"ש למחצה ילפינן דאפי' אם השליח מזיד יש שליח, א"כ מנ"ל הא ניליף אדרבה מתרומה איפכא, דמה תרומה באין עבירה אי נמי בעבירה אלא שהשליח שוגג יש שליח דלא שייך לומר דברי הרב וד"ה דמ"ש לסברת התוס' ה"נ במעילה בשגגת השליח יש שליח כמו גבי תרומה, אבל אם השליח מזיד אין שליח, דהשתא הוה דומיא דתרומה לגמרי, אבל אי ילפת דאם השליח מזיד נמי יש שליח הא ודאי לא הוה דומיא דתרומה דילפת מניה, אלא ע"כ ש"מ דבתרומה ובכהת"ו אשלד"ע אפי' אם השליח שוגג נמי, א"כ במעילה לעולם לא משכחת שליחות אפי' בשגגת שליח, והשתא אי גמרינן שליחות במעילה מתרומה ע"כ ליש שליחות נגמור מינה דישלד"ע, דאם נילף בתרומה לאידך גיסא דאין שלד"ע הרי לא משכח"ל שליחות במעילה כלל, וכיון דקיי"ל אין ג"ש למחצה ע"כ ליש שליח במעילה אתיא ג"ש.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

כיצד בעל הבית שאמר לשלוחו תן מאותו בשר לאורחין הלך ונתן להן ככר, או שאמר לו תן להן ככר ונתן להן בשר, אמר לשלוחו הבא לי מעות להוציאם ולקנות חולין¹²⁹ מן החלון והביא לו מן הארון, או שאמר לו הבא מן הארון והביא לו מן החלון, השליח מעל, וכן כל כיוצא בזה, הלך השליח והביא מן החלון כמו שאמר לו אף על פי שאמר השולח לא היה בלבי שיביא אלא מן הארון בעל הבית מעל, שהרי עשה שליחות מאמרו ודברים שבלב אינן דברים.

במה דברים¹³⁰ אמורים כשהיו החתיכות מקדשי בדק הבית, אבל אם היו בשר עולה וכיוצא בו, לא מעל אלא האוכל בלבד¹³¹ שהרי הוא חייב באיסור אחר יתר על המעילה, ובכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה אלא במעילה לבדה¹³² שלא יתערב עמה איסור אחר.

יש מהראשונים שנסתפקו באומר לשליח הושט ירך לך של שמן ותהנה מן הסיכה, או שב על עורות של הקדש או התחמם בגיזי עולה, והשליח לא ידע שדהם של הקדש, שמכיון שלא עשאו שליח אלא מן ההנאה, האם יתחייב המשלח, או שמא זה נהנה וזה מתחייב לא אמרין¹³³.

טז. שליחות יד ... המחשבה ... אינו חייב עד שישלח בו יד ... אין לי אלא הוא אמר לעבדו ולשלוחו מניין ת"ל על כל דבר פשע

¹²⁹ עיין אבן האזל שבהכי מיירי דאל"ה שסתם אמר לו הבא לי בשר מן החלון כיון שהשליח לא הוציאו אלא רק הביא אין בכך מעילה.

¹³⁰ רמב"ם שם הלכה ב

¹³¹ ראיתי להתוס' בפרק האיש מקדש (דף מ"ג) ד"ה שלא שאם אמר הגזבר לשליח אכול ככר זו של הקדש והשליח לא ידע שהיא של הקדש דחייב המשלח ע"י הגזבר דשליח דמיד דאגבהה שליח קנייה וההיא שעתא חייב המשלח משמע דקודם אכילת השליח חייב המשלח. ולפי זה נ"ל דגם היכא דשליח מתחייב כגון שהיה המשלח מזיד חייב השליח מכי אגבהה אף שלא נהנה. שוב ראיתי דודאי האומר לחנוני מול פרוטה זו של הקדש ותן לי בעדה נרות אם היה שוגג המשלח המשלח חייב אך אם היה מזיד אין החנוני חייב עד שיוציא אותה פרוטה אבל משום דקנאה אינו חייב כיון שהוא לא עשה שום מעשה אבל המשלח חייב כיון שעל פיו קנאה החנוני וכ"כ רבינו בפרקין הל' ה'. ולפי זה מ"ש רבינו האוכל הוא דוקא האוכל והוא מוסכם אליבא דכ"ע. ודוקא לענין חיובא דאורחי אבל לענין חיובא דמשלח מכי אגבהה אורח נתחייב המשלח וכמ"ש התוס'. משנה למלך שם

¹³² וקשה לי והרי שליחות יד דהוי שליח לדבר עבירה ותו מייתי בגמרא וכו' יעו"ש ודברי הרב הם תמוהים דפי' דברי הרמב"ם דקאמר אלא במעילה לבדה מילת לבדה למטה קאי אהא דכתב אח"כ שלא יתערב וכו' דוק. אור יקרות שם

¹³³ תוד"ה ששלא קידושין דף מג ועיין בתוד"ה אכילתו מעילה יט מובא במשנה למלך כאן.

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

החושב לשלוח יד בפקדון, אפילו אם אמר¹³⁴ בפני עדים שרוצה לשלוח יד בפקדון של פלוני שהוא בידו, אינו חייב¹³⁵.

אבל האומר לשלוחו לשלוח יד בפקדון שאצלו והלך השליח ועשה מאמרו, אף על פי שבכל התורה אין שליח לדבר עבירה¹³⁶, ריבתה תורה בשליחות יד¹³⁷ שאפילו אמר¹³⁸ השומר לשליח, לשלוח יד בפקדון בין אם אמר לשליח ליטול החפץ לעצמו, או עבור המשלח¹³⁹, מתחייב השומר כאילו הוא עצמו שלח בו יד, ויש אומרים¹⁴⁰ שגם השליח חייב.

¹³⁴ קמ"ל בזה, דאע"ג דכתיב (שמות כ"ב ח') על כל דבר פשע, לא תימא שנתחייב בדיבורו, שהרי כתיב (שם י') אם לא שלח ידו במלאכת רעהו, עד שישלח בה יד, ומאי דכתיב על כל דבר פשע, דרשו מיניה בגמ' (ב"מ מ"ד ע"א) דאם אמר לשליח לשלוח יד בפקדון ועשה מאמרו בו דחייב המשלח. סמ"ע שם י'
¹³⁵ צ"ע שהרי כבר נפסק שכל זמן שאינו עושה מעשה קנין אינו נקרא שולח יד, וכ"ש באמירה בעלמא, ולדברי רעק"א אפשר דקמ"ל אפילו עומד בחצרו ואומר. ובחזו"א (הו"מ ליקוטים סימן כ לדף מג ע"ב) מצדד לומר שבעומד בחצרו קונה בדיבור, ופלוגתא דב"ש וב"ה איירי בחצר שאינו שלו, ומ"מ דחה פירוש זה דאפשר דבעינן דוקא משיכה, ועי' קצה"ח (סימן קפט סק"א) שרצה להוכיח מכאן שמקום שהפקדון מונח חצר של מפקיד הוא, ודחה דאפשר שבשליחות יד בעינן מעשה, כתב במחנה אפרים (הלכות גזילה סימן ז) שאם הגביה הפקדון לנוטלו מפני שחשב שהוא שלו, אינו נעשה גזלן משעת הגבהה, שהרי אינו מתכוין לקנות. ובשו"ת תשב"ץ (ח"ד טור ב סימן נד) משמע שאם הגביה ע"ד למכרו, אף על פי שחשב שיש לו רשות לכך, נעשה שולח יד. כתב בחידושי רעק"א, וכ"כ בדברי חיים (דיני שומרים סימן י), דמה שאמרו שהמגביה חבית כדי ליטול רביעית מתחייב על כולה, היינו דוקא כשמתכוין ליטול וליהנות בו, אבל אם נתכוין לשפוך ולהזיק, אינו מתחייב על המותר.

¹³⁶ שו"ע ונו"כ שם רצב ה

¹³⁷ משמע מדברי הקצה"ח (סוף סק"א) שלא נתרבה דין שליחות לדבר עבירה אלא באופן שהחוב הוא מדין שליחות יד המיוחד בשומרים, והיינו במה שמתחייב במקצת על כולה, או ע"ד לשלם, אבל כשהחוב מדין גזלן הדרין לכללא דאין שליח לדבר עבירה שחייב השליח ולא המשלח, וכן משמע בחידושי הפלא"ה, ועי' קצה"ח (סימן רצא סק"ב)

¹³⁸ נראה דאע"פ שדין שליחות בשליחות יד נתרבה מעל כל דבר פשע, מ"מ לא בעינן דיבור ממש (עי' לעיל בעיקר שליחות יד אם צריך דיבור), אלא בכל אופן שמועיל שליחות בעלמא, שמאחר שנתבטל דין שלדב"ע חזר לדין שליחות דעלמא, ובפרט לדעת הפוסקים שבשליחות יד, חייב אף בהני דלאו בני שליחות. פתחי חושן חלק ג פרק ה הערה לה

¹³⁹ כן משמע דאין נ"מ מדברי הנה"מ (סק"ה)

¹⁴⁰ עי' ש"ך (סק"ד) שהאריך ליישב דברי הסמ"ע (סק"י), ותמצית דבריו, שאם יש לשליח לשלם ודאי שהוא חייב לשלם, אלא שחידשה תורה בשליחות יד שאם אין לשליח לשלם, או שהוא פטור מלשלם, משום שהוא שונג או שאינו בר חיובא (לדעת הסוברים שבבב"ג פטור), חייב המשלח. ובקצה"ח כתב דלא משכחת בשליחות יד לאו בר חיובא, שכל אדם כשהוא שומר חייב בשליחות יד, ואם כונתו בחש"ו או עכו"ם, הני לאו בני שליחות כלל, ומ"מ העלה בקצה"ח דגם בעכו"ם וקמן חייב המשלח, שהחוב הוא משום שפשע (וכ"כ בחידושי רעק"א וכתב בשליח לשלוח יד אינו מדין שליחות, ובעין זה כתב בנה"מ (סימן קפב סק"א), אלא שהוקשה להקצה"ח דמ"מ איך אפשר לחייב השליח בדבר שאין חיובו כי אם בשומרים, והשליח אינו שומר, ומצדד לומר שלזה נתכוין במ"ש שליח לאו בר חיובא. ובאבנ"ז (או"ח סימן שכה אות יא) הקשה דע"כ שליחות יד דנלי רחמנא הוא באופן שבשאר אדם אינו גזלן, וא"כ לעולם השליח אינו בר חיובא, ואף על פי שאילו היה שומר היה בר חיובא, סו"ם השתא לאו שומר הוא, ותירץ דבגזילה ע"מ לשלם אח"כ ודאי חשיב גזלן, וחידוש דשליחות יד הוא אפילו לשלם מיד, שבאיניש דעלמא לאו גזלן הוא, ועיין בנה"מ (סק"ה) ובחידושי הפלא"ה שבגליון השו"ע מפרש דברי הסמ"ע, ועי' דברי חיים (דיני שומרים סימן יא).

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>